

بازتاب وجه اپیستمولوژیک و متدولوژیک نظریه‌های عدالت است. با قدری اغماض این سه سطح را می‌توان سطح توصیفی، سطح راهبردی و سطح بنیادین نظریه‌های عدالت دانست. سطح بنیادین نظریه‌های عدالت را می‌توان از طریق فیلولوژی واژگان محوری این نظریه‌ها بازنمایی کرد.

۳. دونالیسم «عین و ذهن» و «بودن و شدن»

یکی دیگر از عوامل تحول در معنای عدالت و واژگانی که به‌انحای مختلف به این آموزه دلالت دارند، تطور فهم ما از دونالیسم عین و ذهن و چهره ژانوسی «بودن» و «شدن» است. این مسئله که دیرپاترین مسئله فلسفی است، در کنه معنایی واژگان عدالت حضور زنده و سازنده دارد و در تمایزگذاری میان واژگان عدالت و نامیدن عدالت به‌انحای مختلف را موجب می‌شود.

تمدن یونانی، عقل و طبیعت را ممتزج با یکدیگر می‌دانست، اما دکارت برای نخستین بار در تاریخ اندیشه مغرب‌زمین این امتزاج را به هم ریخت و باری دیگر به‌گونه‌ای متفاوت در هم آمیخت. به این ترتیب، دو عنصر «فکر» و «امتداد» در دستگاه عقلانیت جدید در غرب مدرن زاییده شد. محصول این تفکیک، تمایز «قوانین عقل» با «قوانین طبیعت» در عین هماهنگی با یکدیگر بود. به باور دکارت، این دو در عین تمایز، به دلیل حاکم بودن «اراده خدا» با یکدیگر مرتبط و هماهنگ شده‌اند. دکارت در این تنظیم عقلانی، از لوگوس به «متد» گذار کرده و روش را ابزار فهم و ادراک عالم قرار داده است. این سخن بدین معناست که غرب مدرن عقل را به معنای متد می‌فهمد و فهم لوگوسی را نمی‌پذیرد. گذار از لوگوس به متد یک فرایند چند مرحله‌ای را در غرب مدرن طی کرده است. این گذار مهم، فهم انسان غربی از کلیه مفاهیم اجتماعی، از جمله عدالت را نیز تحت الشعاع قرار داده است؛ در واقع، ریشه‌های سخن فلافی شاکر در تمایزگذاری میان عدالت توزیعی ارسطویی با عدالت توزیعی امروزی را باید در متن تحولات عقل دنبال کرد. در ادامه به نحو دقیق‌تری، این تحول و تطور را در بن‌مایه واژگان سه‌گانه یادشده دنبال می‌کنیم.

۴. فیلولوژی واژگان سه‌گانه عدالت

«justice» (عدالت)

نگاه اجمالی به اتیمولوژی واژه «justice» در لغت‌نامه آکسفورد حاکی از چهار مرحله گذار و تحول در صورت نگارشی این واژه است؛ «iustus» (لاتین)، «iustitia» (لاتین)، «just» (انگلیسی). در این لغت‌نامه تعاریف زیر برای عدالت درج شده‌اند: صورت صحیح رفتار و مواجهه؛^۲ خصوصیتی که در آن، فردی منصف و معقول شناخته می‌شود؛^۳ اجرای قانون یا توانایی حفظ آن.^۴